
Demens og stemmerett

DEBATT

LASSE EFSKIND

lasseefskind@icloud.com

Lasse Efskind er spesialist i ortopedi og sykehjemslege.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Vi må alle bli noenlunde voksne for å få stemmerett, men forutsatt norsk statsborgerskap er dette en rett vi aldri siden kan bli fratatt.

Det stunder mot nytt lokalvalg, og som vanlig ved sykehjemmet der jeg jobber som lege, kommer valgpersoneell og er behjelpelige med stemmeavviklingen. Det er bra. Men jeg har vært vitne til flere uverdige situasjoner med pårørende som får beboere til å stemme også når det er åpenbart at de gamle ikke vet hva de gjør.

Skal egentlig alle kunne stemme? Det kan framstå som et provoserende spørsmål, men tenk etter. En del gamle har så uttalt demens at de «ikke er orientert for tid og sted», de husker ikke navn på selv sine nærmeste. De vet ikke hva politikk er.

Mange demente vil av naturlige grunner ikke stemme ved valg. De har likevel stemmerett, og det er mulig for pårørende og andre å presse på og derved misbruke den dementes stemmerett.

Er det så farlig da? Jeg mener: ja! Stemmerett skal være en borgerrett som betyr noe, og man skal i det minste vite hva man gjør. Selv om antallet er relativt beskjedent, er det et viktig prinsipp at den som avlegger stemme, forstår handlingen.

«Stemmerett skal være en borgerrett som betyr noe, og man skal i det minste vite hva man gjør»

Antall demente vil fortsette å øke i årene framover. I eldreomsorgen er det av både medisinske og økonomiske grunner viktig at leger vurderer *samtykkekompetanse*. I den sammenheng vil det være en liten ekstraoppgave å

tilføye om personen har «stemmerettkompetanse».

Hva med tilstander innen psykiatri og rusfeltet? Også her er samtykkekompetanse allerede etablert som en viktig vurdering, men man må trå med forsiktighet. Bare i de tilfeller der tilstanden er varig, og personen åpenbart er frakoplet virkeligheten, bør det vurderes å frata stemmeretten.

Jeg oppfordrer politikerne og tilsynsmyndighetene for helsetjenesten å se på dette og komme med et klart standpunkt og en veiledning, ikke minst til oss som jobber i eldreomsorgen.

Publisert: 25. august 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0527

Mottatt 12.8.2023, første revisjon innsendt 18.8.2023, godkjent 22.8.2023.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. mars 2026.